

Monumentnummer*: 531787

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 28 november 2014
Kadaster deel/nr 82971/151

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Asperen, Herwijnen West Betuwe Gelderland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Wapenplaats bij Asperen, Asperen

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Herwijnen	V			532
Herwijnen	V			23
Herwijnen	V			14
Herwijnen	V			535
Herwijnen	V			533
Herwijnen	V			536
Herwijnen	V			537
Herwijnen	V			534

Omschrijving**

Cluster 68.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

AANLEG VAN DE WAPENPLAATS MET AARDWERKEN, WAARIN RESTEN EN / OF SPOREN VAN GESCHUTSOPSTELPLAATSEN EN DE NATTE GRACHT MET BUITENOEVERS, MET (OMLEIDINGS- EN ONDERHOUDS-)WEGEN EN MET DOOR GRENSPALEN AANGEDUIDE ZONE als onderdeel van de verdediging van het Lingeaccess en inundatiewerken. De wapenplaats is in feite weinig anders dan een in

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

1845 opgeworpen, klein aarden fort, waarin in zeer beperkte mate in harde materialen gebouwde onderdelen zijn opgenomen. Forten werden gewoonlijk geconstrueerd op basis van vooraf aangebrachte aardlichamen die als een fundering fungeerden en wegzakken in (een natte en slappe) bodem moesten voorkomen. Bij de bouw van forten is, behalve dit gewoonlijk tactisch 'voorgevormde' aardlichaam - dat op zichzelf reeds een weerbare rol kon vervullen - ook nog een specifieke aanleg gerealiseerd die bedoeld was om de defensieve kracht te vergroten, de veiligheid van de bezetting te waarborgen en intern en extern transport en verkeer te vergemakkelijken. Zo ontstonden er gewoonlijk onder meer aarden dekkingen voor verschillende bouwwerken, om ze minder kwetsbaar te maken voor inslagen van vijandelijk vuur, aarden wallen die de bebouwing en open terreinen dekten en de contouren bepaalden en ook bestrate paden en appelplaatsen. Om (vijandelijke) toegang tot de werken te bemoeilijken en zo de verdediging te vergemakkelijken zijn fort en vergelijkbare werken omgeven door een (zo mogelijk natte) gracht, die op zijn beurt was omgeven door buitenoeveren. Hier lagen vaak een onderhoudsweg en / of een omleidingsweg. Buiten de natte gracht bevindt zich bovendien vaak een (van oudsher en nog ten dele) met grenspalen als zodanig aangemerkte zone waarover het Ministerie van Oorlog zeggenschap had. De Wapenplaats bij Asperen wijkt in zoverre van dit algemene patroon af, dat het tot aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog (toen er een Groepsschuilplaats Type P is gebouwd) geen bomvrije gebouwen op het werk aanwezig waren: de Wapenplaats was uitsluitend als aardwerk ingericht. Opmerkelijk is ook dat bij de Wapenplaats de omleidingsweg binnen de gracht lag, aan de westzijde van het werk aan de voet van de wal, terwijl de (gewoonlijk als zodanig in gebruik zijnde) openbare weg het werk doorsneed en doorsnijdt. Zowel aan de noord- als de zuidzijde van het werk bevonden zich hiertoe bruggen; tegenover die aan de zuidzijde was een coupure in de wal, die in geval van (oorlogs)dreiging werd opgevuld met aarde. De zuidelijke brug is opgeruimd; de noordelijke, over de annexe sluis is tientallen jaren geleden vervangen.

Omschrijving

De AANLEG VAN DE WAPENPLAATS MET AARDWERKEN, WAARIN RESTEN EN / OF SPOREN VAN GESCHUTSOPSTELPLAATSEN EN DE NATTE GRACHT MET BUITENOEVEREN, MET (OMLEIDINGS- EN ONDERHOUDS-)WEGEN EN MET DOOR GRENSPALEN AANGEDUIDE ZONE bestaat in hoofdzaak uit een halfrond aardlichaam, met aan de noordwestzijde een flauw gebogen begrenzing. Het aardlichaam is grotendeels omgeven door een natte gracht en is iets schuin doorsneden door de ter plaatse vrijwel zuid-noord lopende linker Lingedijk. Herkenbaar zijn de beide geschutsofstelplaatsen - gelegen aan de zuidwest- en de zuidoostzijde van het werk - en de daarheen leidende hellingen. Het terrein wordt doorsneden door de weg over de linker Lingedijk. Er zijn nog sporen en resten van de omleidingsweg aan de voet van de wal, terwijl ook van de gracht, die aan de oostzijde ten dele samenviel met de Linge, en van de buitenoeveren van de gracht, nog delen aanwezig zijn. De oorspronkelijk met grenspalen als zodanig aangemerkte zone waarover het Ministerie van Oorlog zeggenschap had - de Militaire Landsgrond - is op de bij dit document behorende kaart aangeduid.

Waardering

De AANLEG VAN DE WAPENPLAATS MET AARDWERKEN, WAARIN RESTEN EN / OF SPOREN VAN GESCHUTSOPSTELPLAATSEN EN DE NATTE GRACHT MET BUITENOEVEREN, MET (OMLEIDINGS- EN ONDERHOUDS-)WEGEN EN MET DOOR GRENSPALEN AANGEDUIDE ZONE is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende meer dan 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de en 20ste eeuw)

Het betreft hier een onderdeel uit (omstreeks) 1845, namelijk een aarden aanleg met gracht.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* Het onderdeel is zeldzaam en representatief (karakteristiek) omdat het een van de weinige hoofdzakelijk of uitsluitend als aardwerk uitgevoerde forten / verdedigingswerken in de Nieuwe Hollandse Waterlinie is.

* Het onderdeel is redelijk gaaf bewaard omdat het militaire aardwerk zich nog vrij goed in het veld laat herkennen.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Fort, vesting en -onderdelen

Functie